List 4. **NOVICE** Tečaj XLVII.

gospodarske, obrtniške in národne.

zhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gold. 40 kr. za pol leta 1 gold, 70. kr. za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gol 10 kr., za četrt leta 1 gold. 10 kr.

V Ljubljani 23. januvarija 1889.

Obseg: Valilnice ali umetne tružice za take ptice, ki si gnezda delajo po duplih in votlinah. — O menjavi semena. — Razne reči. — Zemljepisni in narodopisni obrazi. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Valilnice ali umetne tružice za take ptice, ki si gnezda delajo po duplih in votlinah.

Mnoge ptice si narejajo posebno rade po drevesnih duplih svoja gnezda; po takih votlinah tudi prenočujejo in si ob grdem vremenu po njih iščejo zavetja. Med takimi pticami je pa dostikrat veliko najkoristnejših. Koder je torej takih duplin malo ali celo nič, tam si tudi ne morejo take ptice narejati gnezd, pa tudi ne prebivati. Tako pa imajo čestokrat prebivalci po takih krajih marsikatero leto veliko škode.

Toda takih naravnih dupel, ki se narede, kedar odgnijejo veje, ali jih pa žolne s svojim šilastim kljunom izdolbejo, ni prav veliko, ker po vrtih navadno stara, pokvarjena drevesa odpravljajo.

Povsod, koder se take luknje ali votline že od narave nahajajo ter ptičice po njih gnezdijo, gleda naj se zelo na to, da se tudi ohranijo, a tam, koder jih ni, naredimo jih lahko z majhnim trudom ako le izdolbemo luknjo in nad njo pribijemo kako desko za streho, vhod v luknjo pa napravimo nekoliko oži ali pa širši.

Po krajih, koder takih naravnih lukenj ni dosti, in takih krajev bo menda največ, pomagamo si lahko, ako naredimo umetne luknje, po katerih ptice prav rade narejajo svoja gnezda, pa tudi po njih prenočujejo. Najlaže je take umetne votline narediti, ako odrežemo votla drevesna debla ali veje v od enega do dveh čevljev, od znotraj lepo očedemo jih, na obeh koncih z deščicami zabijemo ali pa kako drugače proti zraku in vlagi zavarujemo, potem pa izrežemo na prikladnem mesti in ptičji velikosti primerno široke luknje, skozi katere ptice noter in ven letajo.

Druge take umetne dupline ali ptičje valilnice so pa tružice za škorce, kakeršnih se po mnogih krajih, posebno po gorenjem Avstrijskem, prav veliko vidi. Te tružice imajo 4 do 6 sten in tla, visoke so 1 do $1\frac{1}{2}$ čevlja, okoli 6 palcev široke ter imajo od zgoraj strešico, da dež ne vhaja v tružico. Kaki dve tretjini na visoko

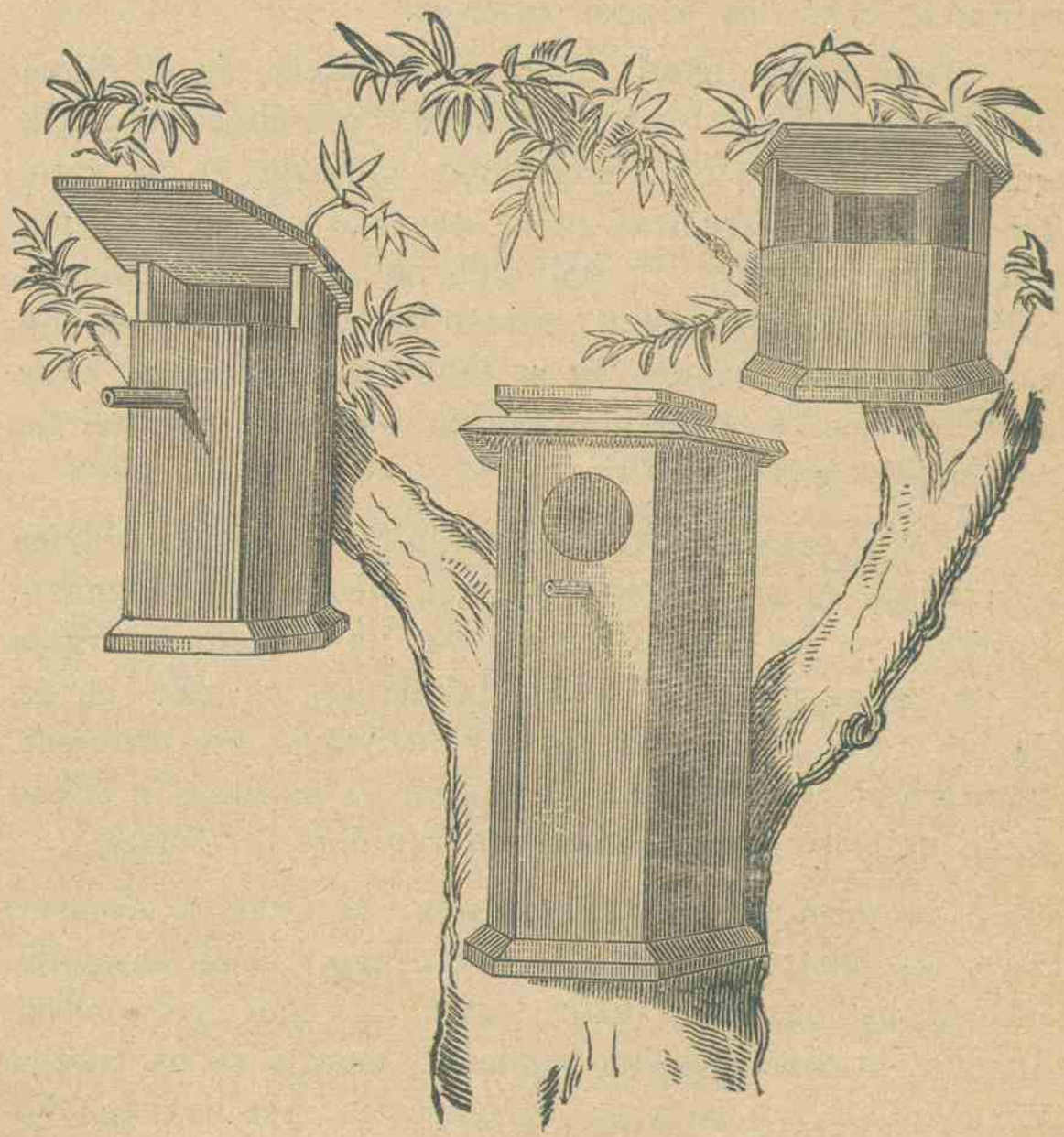

Pod. 1.

ali pa še više izreže se luknja, kjer ptice noter in ven letajo, pred luknjo pa se zabije paličica ali klinček, da se ptica lahko useda.

Take tružice ali valilnice, kakeršne rabijo škorcem napraviti je lahko tudi drugim pticam, le primerne mo'

K. ZEITUNGS-STEMPEL

rajo biti njih življenju, zato pa so v visokosti in še posebno v širjavi notranjega prostora in v velikosti vhodne luknje zelo različne od valilnih tružic za škorce. Take tružice kaže podoba 1.

Slavni dr. Gloger bil je prvi, ki je take valilnice in tružice, po katerih ptiči prenočujejo in jajca valijo, bistveno zboljšal. On je namreč v take tružice od znotraj, in sicer takoj pod uhodno luknjo postavil še eno deščico, v katero je proti zadnji strani vrezana okrogla luknja, ki je velika kakor vhodna luknja, in skozi katero ptiči v tružico dohajajo. Ta deščica deli tružico v dva predela, v gornjega in spodnjega, a skozi vrezano okroglo luknjo hodi ptica v spodnji predel. Zato se pa v spodnjem predelu, kjer ima ptica svoje gnezdo, gorkota delj časa vzdržuje, pa tudi roparske živali, kakeršne so na pr. kuna, mačka, dihur in veverica, ne morejo do ptičjega gnezda.

Vse take tružice morajo biti od zunaj temne; zategadelj naj se zbijejo že iz takih desák ali se pa naj s primerno barvo pobarvajo. Tudi je dobro, ako se z drevesno skorjo obijejo. Posamezni deli takih tružic se morajo čvrsto zlepiti in z drobnimi žebljički skupaj zbiti.

Vhodne luknje morajo biti okrogle in ravno tolikšne, da se ptice, katerim so namenjene, lahko skozi zmuzajo. Skozi prevelike luknje pridejo lahko druge živali v valilnice, kakor na primer veverice.

Tudi morajo imeti tružice premikalnik, da se lahko vsako leto očedijo, kar je posebno potrebno pri takih tružicah, v katere ptiči pogostoma zahajajo, to pa zato, ker se po takih tružicah poleg nesnage tudi uši in drugi mrčesi radi zarejajo. Pa tudi miši in drugi enaki glodalci večkrat hranijo po takih tružicah želod itd. Premikalnik mora biti tako narejen, da se lahko zapira, ter ga kune in druge enake živali ne morejo odpirati, pa tudi ne do ptičjega gnezda prihajati.

Votle drevesne veje in valilnice ali ptičje tružice postavljajo se po drevesih, pa tudi med veje po grmovji. Postaviti se pa morajo trdno, da jih vetrovi ne trgajo in na tla ne mečejo. Vhodna luknja naj se tako obrne, da ne more nobena mokrota v valilnice. Po drevesih, katera hitro in bujno rasto, pa tudi po smrekah in jelkah je še najbolje obešati omenjene valilnice in tružice.

Škorcem in drugim pticam, ki rade v druščini žive, naj se tružice nekoliko bolj druga k drugi postavijo, ali se pa naj več takih tružic na eno drevo obesi. Drugim pticam, posebno senicam, morajo se pa tružice že nekoliko bolj narazen razpostaviti, ker navadno hočejo večega in obširnejega kroga.

Ptice, ki delajo posebno rade po takih tružicah gnezda, so: škorec, razne vrste senic, brglez, čopasti vdab, ščinkovci in še mnogo druzih. Tudi stržki, pastiričice itd. narejajo si gnezda po votlih drevesnih vejah, ki pa morajo ležati in s protjem biti pokrite. Rdečerepke, muharčki in druge enake ptice hodijo tudi rade v take tružice, ki pa vendar ne smejo imeti vhodnih lukenj, ampak morajo pod streho biti odprte.

Želeti bi bilo, da bi tu omenjene valilne tružice prav obilo po drevesih nastavljali, a to ne le ondod, koder je obilo sadnega drevja, marveč povsod, koder delajo škodljivi žužki in drugi mrčesi poljedelcem in gozdarjem škodo.

O menjavi semena.

Nekdaj ni bilo lehko kmetovalca pripraviti, da bi menjal seme, vsaj večkrat ne. Sedaj prodira tudi, o tem drugo in boljše mnenje. Da se je tako obrnilo, vzrokov je več. Najprej poudarjamo, da ljudje sedaj poznajo mnogo več dežel in krajev, koder je res bolšega semena za kakšno določeno sorto dobiti. Vožnja je dandanes mnogo hitrejša in cenejša nego nekdaj. Tudi je veliko več semenskih trgovišč, vrhu tega pa še društva pospešujejo dobivanje zanesljivo dobrega novega semena.

Po tem takem je tudi kmetovalcu dandanes laže svoje slabo seme zamenjati z boljšim.

Vendar mora kmetovalec na več reči dobro paziti in jih preudariti, predno naroči novega semena. Najprej treba, da dobro preudari, čemu želi novega semena? No in baš o tem se najčešče zagrešajo. Najboljše seme ne pomaga nič, ako je njiva slabo vzorana in slabo pognojena, sploh zanemarjena.

Če pa so njive prav obdelane, daje tudi domače seme dovoljnih pridelkov.

Trgovci s semeni zaženejo glas po svetu in hvalijo sedaj to, sedaj drugo seme.

In takšno hvalisanje zmoti kmeta, da si naroči novega semena, pa se navadno ukani. Zatorej treba, da kmetovalec najprej dobro premisli, zakaj ali čemu hoče novega semena?

Nekateri želijo sadežev, ki rano dozorevajo. To je zelo važno, kadar odbiramo novo seme, zlasti po bolj severnih krajih. Tod namreč kmalu mine potrebna veča toplota, in vsi sadeži ne morejo dozoreti. To velja o koruzi, bobu, latovnem prosu, tobaku itd. Pa tudi po krajih, koder imajo dolgo in šušno poletje, želijo si brzo zorečih sadežev, da bi se manj uim bali. Kje je takšnih sadežev semena dobiti, to učijo izkušnje. Omenjamo le, da jih nahajamo po severnih, pa tudi bolj južnih pasih.

Drugi želijo sadežev, kateri bi trdni bili zoper razne škodljive vplive, zlasti zoper zimski mraz, poletnjo sušo, zoper poleganje in mnogovrstne mrčese. Posebno važni so kmetovalcu sadeži, katerim zimski mraz precej ne škoduje. Vzhodni kraji Evrope so v tej reči na slabšem, nego južni in zapadni. Le ti imajo veliko več krajev od koder bi mogli dobivati dobrega semena, nego oni. Rastline privajajo se le polagoma novemu

podnebju. Od nas na jug ali zapad presajene rastline prospevajo ondi dobro, one k nam presajene pa ne rode precej; navadno jih naša huda zima poškoduje. Bilo bi torej zelo napačno, ako bi si kdo novega semena za zimine naročil iz južnih ali zapadnih krajev Evrope, koder so zime veliko manj hladne nego pri nas.

Važno je tudi seme takih rastlin, ki ne poležejo kmalu, ali jim snet, suša itd. ne škoduje. Pravilo je: rano zorečim rastlinam, katere zgodaj pospravljamo z njiv, škodujejo še najmanj suša, mrčesi in zajedavke. Močno steblovje in primerno obdelovanje pomaga, da setve ne poležejo.

Novega semena si kaže omisliti, kadar želimo lepših, izvrstnejših pridelkov, daljšega in finejšega steblovja, sladkih gomoljev. Takšnega semena, zlasti za trgovinske rastline, dobiti je sedaj lahko. Dostikrat pa so vendar kmetovalci prisiljeni iz inozemstva naročiti si novih semen. Temu je krivo, ker jih domači semenski trgovci nimajo. To pa prihaja od tod, ker so naši dobri domači pridelki premalo znani. Zatorej še zmerom preveč slabega semena naročamo iz inozemstva, če ravno imamo doma boljšega.

Naposled bodi še omenjeno: kmetovalec naj vselej poskusi z malim, predno naroči veliko semena. To velja zlasti zastran novih, še nepoznanih sort, pa tudi če ni gotovo, bode li novo seme v novem podnebji prospevalo ali ne. Kadar se je pa kmetovalec z malimi poskušnjami prepričal, da je dotično seme dobro, naroči si ga lahko več.

Razne reči.

* **Zgodnja turščica.** Prav zgodnja turščica je seklarska s Sedmograškega, ker zori vsako leto po najmrzlejših krajih. Zrnje je majhno in daje lepo zlatorumeno moko. Seme te turščične vrste dobiš pri „Administration der Weinlaube“ v Klosterneuburgu pri Dunaji.

* **Mravlje preženeš** od čebelnjakov, ako potreseš povsod, koder hodijo, s pepelom, ki si mu primešal $^1/_8$ do $^1/_4$ soli. Še boljši pripomoček je pa neki scalnica. Če poliješ ž njo vse lesene dele čebelnjakove in napojiš ž njo zemljo okoli njega, izginejo mravlje takoj, smrad pa od kraja prav nič ne nadleguje čebel.

* **Mleko za kokoši.** Ako krmiš kokoši z mlekom, neso ti veliko več jajec. Mleko pomešaj z oparjenimi otrobi ali z drugo pičo.

Kako se zmrzla okna hitro odtajajo. Da se zmrzla okna hitro odtajajo, pomaga to dvoje: 1.) Deni v pol litra gorke vode pest soli ali galuna. Kadar se je to raztopilo, pomoči v tekočino gobo ali mehko cunjo ter obriši zmrzlo steklo, in led se precej odtaja. Steklo zbriši potem s suho ruto. 2.) V kozarec vode deni žlico soli, pomoči cunjo v vodo in zbriši hitro okno. S tem lahko 12 šip odtališ.

* **Laneno seme,** katero je bilo na mrazu, vzkali hitreje, rastlina poprej razvije liste in tudi poprej zori.

* **Ameriške trte** za neposredno pridelovanje vina. Neki P. Valin, blizu Lijona na Francoskem, vzgojuje 300^{m} nad morjem ameriške trte, med njimi vrste Herbemont. Jacquez, Othello in Cynthiana. Vse te trte rastejo čudovito hitro in mu dajo na leto po 100 hektolitrov vina, ki je zelo črno in močno, prodaja je pa precej jeseni po 60 frankov (30 gl.) hektoliter.

* **Če čebela človeka piči,** priporočajo čebelarji tobakov sok, s katerim pomaži mesto, kjer te je pičila. Pravijo, da zadostuje, ako pičeno mesto z mokrim koncem cigare (iz ust) omočiš. Kmalu prestane bolečina in otok. Tako pišejo „Pučke Novine“, katerim moramo odgovornost za to sicer res lahko zdravilo čebelinega pika prepustiti.

* **Gliste v zemlji** so zelo koristne. Naravoslovec Grimm dokazuje to na široko; po njegovih izkušnjah glista prav nič ne škoduje koreninicam rastlinskim; one kopajo zemljo in jo rahlajo, da v njo laže prodirata zrak in pa voda.

* **Otemnele okenske šipe** se dado zopet svetle narediti, če jih večkrat z zelenimi koprivami drgnemo.

* **Osušeno drevje.** Kdor sadnega drevja naroči pozno spomladi, pripeti se mu lahko, da dobi osušenega, kateremu je lubad nagrbančena. Tako drevje popraviš, ako je hitro zakoplješ kakega pol metra globoko v zemljo. Čez 2 ali 3 dni postane lubad zopet gladka, in drevje lahko sadiš.

* **Ali naj sadimo malo ali mnogo sadnih vrst?** Ako ima gospodar v hlevu 5 ali 6 raznih govejih plemen, na njivi pa 5 do 10 vrst ječmena ali druzega žita, in sicer ne zato, ker ga to veseli, ampak ker hoče pridelke svoje dobro prodati, potem se mu boda vsak trezno misleč gospodar smijal. Ako pa ima v sadovnjaku 10, 20 ali celo 50 sadnih vrst, ne zdi se pa nikomur čudno. Kedaj se bodo vendar naši sadjarji vzpametovali in izpoznali, da ni hujšega zla v sadjarstvu, nego če sadimo premnogih sadnih vrst. Noben sadni trgovec ne kupuje 10 ali več sadnih vrst skupaj pomešanih, vedno pa je lahko prodati največo množico sadja od ene same pa dobre vrste.

* **Ako hočeš odpraviti črve** iz loncev, v katerih gojiš cvetice, tedaj zalivaj nekaj časa cveticam z vodo, v kateri si kuhal orehovo listje. Ta voda pomori vse črve in ne škodi prav nič rastlinam.

* **Lepotične rastline,** katere vsadiš v nove lonce, nikdar rade ne uspevajo prvi čas. Žgana glina sesa iz prsti vodo, in prst se krči ter naredi praznino med posodo in sabo. Voda, s katero prilivaš, izteče hitro po tej praznini iz posode. Da odpraviš to nepriliko, namakaj nove lonce, predno vanje sadiš, nekaj časa v vodi.

*

* **Izvrstna prst** za gnojne in gorke grede je tista, katere nabereš po travnikih in pašnikih po krtinah. Naberi je pa jeseni, deni jo na kup ter jo večkrat premeči. Ako je zelo mastna, moraš jo seveda s peskom pomešati. Tudi cveticam v loncih se kaj dobro prilega.

* **Kakšna sadna drevesa pozebejo poprej?** Kolikor bolj so dozorele enoletne mladike, tem manjša je nevarnost, da bi pozebla drevesa. Čim bolj gorko in suho je bilo poletje pred zimo, tem manjša je nevarnost, da bi pozebla drevesa, zato ker ravno od poletnje toplote je odvisna zrelost enoletnih mladik. Mokra poletja so torej nevarnejša drevju, da pozebe. Res je sicer, da hud mraz izjemno tudi popolnoma zrel les pomori, ali na srečo takih nenavadnih mrazov pri nas navadno ni.

Poučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

98.

Pri sultanu maročanskem.

Na se zadnje je prišel nov nepričakovani bavbav, ki je tudi hotel imeti svoj delež. In ta bavbav je bil sam marabut Sidi Mustafa. S kraja ni hotel povedati, koliko bi rad, govoril je o malenkosti, ali ta malenkost je vrlo rastla tako, da je postala velika svota. Zahteval je 80 španjolskih tolarjev. Vgriznil sem tudi to lesniko, kaj sem hotel. No hvaležni marabut mi je obljubil, da me za to popelje na neko nabožno svečanost, katere ne vidi vsak. Menim, da sem do sedaj jaz edini Evropejec, ki je videl tako svečanost. Obhajal je to svečanost nabožni red Issauahov. Ti menihi bi radi dokazali čudovito sposobnost, ki jim jo baje podeljuje ustanovitelj, da morejo brez škode povživati strup in druge škodljive stvari.

Vrata v judovsko četvrtje so bila uže zaprta, ko smo prišli z Judove hiše, ali pest drobiža jih je odprla. Korakali smo po popolnoma neznanem mestnem četvrtju s početka po krivih ulicah, potem po širokej poti, ob kateri je bilo mnogo podrtin, in slednjič smo dospeli v ono četvrtje, ki se širi blizu lepe grobnice Sidi Ben el Abbasa, ki je varuh Marokanske. Nismo šli prav mimo grobnice, ali toliko sem vendar opazil pri mnogih podrtinah, pri katerih sem jo kedaj pa kedaj na oči vjel, da je pozidana v slogu mošej, ima pet kupol ter masiven minaret. V Maroku je toliko podrtih hiš, kakor menda nikjer na svetu. Če se drugej podere hiša, postavijo novo, a če to ni moči, odstrane vsaj posipino. Ne tako v Maroku. Policija se ne briga za to, drugi tudi ne. Zato so ulice in pota nesnažne. Tudi mrhovine leži tu in tam, ki napravlja hud smrad. Tlaku ni nikjer po zimi leži blato po ulicah, in po letu se vali debel prah.

Hiša Mokkadamova, to je redovnega načelnika, stala je ob cesti, na katerej je bilo izredno mnogo podrtin. Mokkadam je bil provincijal maročanskim Issauahom. Zamenivši nekoliko mistiških znakov drug drugemu stopili smo v hišo. Tako lepe maverske hiše še nisem videl do sedaj. Škoda, da je uže vegasta. S tega pa sodim, da je zelo stara. Maverske hiše mnogo dalje trpé kot evropske. Po pet sto let stare hiše so sploh še trdne. Sodim, da je bila ta hiša pozidana za časa moči in slave maverske. Tudi krasna arhitektura me je potrjevala v tem mnenju.

Pri hiši sta bila dva dvora, na obeh je bilo dosti gostov, ki so sedeli ali čepeli po tleh. Samo odličnejši možje so sedeli s podvitimi nogama. Galerije prvega nadstropja so bile obrobljene z jako fino izrezljano leseno ograjo, izza katere so gledale do oči zavite ženske. Sidi Mustafa me je postavil mej dva zelo priletna starčka na mesto, ki je bilo odločeno odličnjakom. Spustil sem se na tla. Bil sem edini Evropejec, kakor tudi edini nemohamedanec v tej skupščini. Pozneje sem se več potov sam sebi čudil, da sem se podal brez vsega varstva med te fanatike. Toda imam navado, kadar potujem po barbarskih pokrajinah, da pokazujem popolno zaupanje barbarom, in to mi hodi prav povsodi.

Nabožna svečanost se je pričela s popevanjem skozi nos. Nakrat mej najmočnejšim pevanjem in kričanjem vernikov, pa oglušnim ropotanjem z bobni, vzdigne se prvi za svečanost odločen menih ali brat, kakor so mu rekli, ter prične išdeb. Išdeb je nabožen ples. Prav za prav to ni noben ples, ali drugega imena nimamo za ono umerjeno, s početka polagano, ali vedno brzeje majanje in zvijanje telesa, ki se sprevrže slednjič v krčevito kretanje. Pri išdebu meče plesač glavo in gorenjo polovico života gori in doli, kakor da se globoko klanja. Ko je plesač to nekaj časa uganjal, nastopil je drugi, potem tretji, in slednjič jih je bilo šest, ki so se omotni zvijali in metali sem in tje. To je trajalo pol ure. Nobeden, ki začne ples, ne sme odnehati, dokler ne pade v paroksizem, v vrhunec išdeba. Zvijanje in metanje z glavo in životom je bilo čedalje brzejše, klanjanje čedalje nižje, tako da je slednjič prijela omotica utrujence. Pene so tiščali, oči so se jim izbulile, metali so se kakor da so ob pamet, slednjič so pocepali drug za drugim po tleh. To je bila ekstaza. Ta hip, tako zatrjuje verski zakon redov, pribaja duh ustanoviteljev k učencem svojim, ki ležé v nabožnej blaznosti, ter jim podeli moč, da morejo brez hudih nasledkov povžiti strup in druge škodljive stvari. V divjem neredu so se valjali fanatiški bedaki po tleh, tulili so kot merjasci, kazali so ostre zobe, izmed katerih se je pocejala bela slina, in hlastali so po onih gledalcih, kateri so sedeli blizu njih, kakor da jih hočejo na kosce raztrgati. To stanje paroksizma bratov je dalo menda povod pravljici, da žró človečje meso na tem plesu.

Res so se vedli kot krvoločni ljudožrci, ali žalegu niso učinili nobenemu.

Kedar so bili vsi plesači v paroksizmu, prinesli so strežniki veliko pokrito skledo, s katere je odveznil pokrov poleg mene sedeči starček. Ali sem se zgrozil, ko je bila skleda odveznjena. Zamrgolele so v njej kače, škorpijoni, gašarice in krastače. Starček je postavil skledo med steklače. Koj so pali kot gladni volkovi po nagnusnej hrani in jo požrli. Prevare tu ni bilo nobene, kakor pri naših glumačih. Gledal sem na lastne oči dedce, kako so zvečili kače in škorpijone, in po bradi so se jim sline cedile. Nikakor pa ne trdim, da so kače in škorpijoni še imeli strup v sebi.

Po tej ceremoniji je bilo pogostovanje, in slednjič oglušna molitev. Kedar je Sidi Mustafa vstal, vstal sem tudi jaz. Ven grede mi je namignil, da je treba dati daru redu. Povprašam ga, koliko naj darujem. Sidi Mustafa se je obrnil k Mukkademu, ki je zahteval 10 španjolskih tolarjev. Kaj sem hotel, dal sem jih, ker sem predobro znal, kje sem.

Koliko ima Maroko stanovnikov ne znam. Živ krst v Evropi ne zna tega. Potniki se ne ujemajo. Jackson na primer, ki je bil v Maroku 1811. l., sodi, da jih je 270.000. Ali to je sila pretirano. Gräberg sodi, da jih je 50.000, in Chenier, da jih je k večemu 30.000. Poslanik Höft, ki je v prešlem stoletju pohodil Maroko, pa meni, da jih ni več kot samo 20.000. Kar se tiče mene, dejal bi, da jih je do 50.000.

Štiri tedne sem bival v Maroku, ali samo trikrat sem prišel z judovskega četvrtja. Cesar je skrbel zame tako očetovski, da mi je kar naravnost prepovedal z doma hoditi. Ali tako so postopali še z vsakim Evropejcem, ki je bil pred menoj v Maroku. Toda nikari ne mislite, da je cesar tak fanatik. Nikakor ne, cesar bi rad dovolil marsikaj Evropejcem, ali podložniki ne dado k sebi. Vlada je tedaj brez moči, kar se tiče Evropejcev ne more jih, če bi še tako rada, obvarovati fanatizma Mavrov in Kabilcev. Zato je Maroko Evropejcu, zabita pokrajina, zabitejša od samega Kitaja. Sam cesar je ne more odbiti Evropejcem.

Tičal sem toraj doma v Judovej hiši ter poslušal hčer njegovo, ki mi je pripovedovala razne znamenitosti, običaje in pripetljaje maročanske. Naj vam zapišem povest o starej Mavrinji z Mogadora.

Koran je edini zakon pravovernemu mohamedancu. V koranu pa stoji tudi to-le: „Oko za oko, zob za zob.“ In tega ni zahteval menda še nihče tako dosledno in točno, kakor stara Mavrinja z Mogadora. V tem mestu so prebivali štirje Evropejci, eden je bil Angež. Tržil je z Marokom. Tudi sam cesar je kedaj pa kedaj naročil pri njem to in ono, in mu prodajal, kar je imel na prodaji. Naklonjenost cesarjeva je bila na veliko korist Angležu pri trgovini, toraj se je pazil, da ne napravi kaj takega, kar bi ga utegnilo spraviti ob naklonjenost. Ali Angležu je bil zelo dolg čas v Mogadoru, vzlasti ob nedeljah ni vedel, kamo bi se obrnil. Ker ni bilo tu cerkve angleške, da bi hodil molit, tedaj se je udal pijači. Neko nedeljo se je zopet dobro nalezel pijače, in nasledek temu je bil, da je šel s hiše na ulico, ter uganjal, kar uganjajo pijanci. Tudi je opletal s paličico okoli sebe. Pa glej spaka! Ne vedé je vsekal s paličico staro Mavrinjo po ustih in jej izbil dva zoba. Angež se je hrohotal temu, a starka se ni. Vzela je dve priči in šla k sodniku, kjer je zahtevala dveh zob od Angleža, kakor veleva koran. Sodnik je poklical Angleža in mu izjavil, da mora dati zoba starki. Angež ni hotel nič slišati o takošnej kazni. Šel je povedat poslaniku svojemu, kaj se mu je pripetilo. Poslanik se je praskal za ušesi. „Ali morda nastojate, da dojde angleška flota in bombarduje Mogador, kaj?“ povprašal je trgovca.

(Dalje nasl.)

Naši dopisi.

Iz Železnikov, 19. jan. (*Javna zahvala*). Tukajšnji rojak, blagorodni gosp. Taler Anton, vpokojeni c. kr. vojaški uradnik in posestnik na Štajarskem, ki se je že o času obhajanja 40letnice vladanja Njegovega ces. kralj. apostolj. Veličanstva cesarja Franc Jožefa I. skazal tukajšnji šolski mladini velik dobrotnik, spominjal se je zdaj tudi po drugej strani naše ljudske učilnice same, katero je on obiskoval v svojih mladostnih letih. Poslal je namreč za okinčanje učne dvorane o cesarskih in druzih primernih slavnostih prelepi sliki cesarjeviča prestolo-naslednika Rudolfa in Njihove visokosti gospe soproge Štefanije v jako dragocenih in umetno izdelanih pozlačenih okvirih, ki merijo na visokost po 98 cm. Ta znameniti dar je res tak, kakor se z enakim komaj kaka slovenska ljudska šola ponašati zamore. Naj bo toraj blagorodnemu gospodu daritelju z tem izrečena serčna in topla zahvala; mili Bog pa naj mu to poplača z časnim in večnim blagrom!

Jos. Levičnik,
učitelj in načelnik kraj. šol. sveta.

Iz Ljubljane. — **Presvitli cesar** darovali so požarni straži v Železnikih 80 gld.

— **Deželni odbor** prejel je potem deželnega predsedništva od ministerskega predsednika cesarjevo zahvalo za čestitanje, katero je po ravno tisti poti izrekel odbor povodom zaroke nadvojvodice Valerije z nadvojvodom Franc Salvatorjem.

— **Velik in sijajen ples** bil je ta ponedeljek pri gospodu deželnemu predsedniku. Gospod in gospa baron Winkler povabila sta na to veličastno, domačo veselico nad 200 oseb, odličnih zastopnikov ces. uradov, vojaštva in samoupravnih oblastev. Vabljenih pa se je vdeležilo res tudi toliko število, da so bili veliki prostori obšir-

nega stanovanja in del pisarn gospoda deželnega predsednika natlačeni odličnih gostov, gospej in gospodičen. Plesalo se je od 9. ure do obilo 11., potem pa so se gostje vsedli k pogrnjenim bogato obloženim mizam v dveh dvoranah in 2 sobah druzega nadstropja, kjer je bilo prostora za več kot dvesto oseb. Po 2. uri nadaljeval se je ples in je trajal do poznega jutra. Vesela družba ni mogla prehvaliti lepe vredbe, velike ljubeznjivosti gospoda predsednika in njegove soproge in pa v vsakem oziru izgledne in bogate postrežbe. Razlike političnih strank zginile so ta večer po vsem in vladalo je med vladi prijazno in nje nasprotno stranko najlepše soglasje, vsi strinjali so se v hvali in priznanji odlične gostoljubnosti gospe in gospoda predsednika.

— **Državni zbor** prične zopet svoje zborovanje s sejo zbornice poslancev, katera bo danes teden, v sredo dne 30. januarja. Na dnevni red postavljen je predlog zakona o skladišćih poleg predloga bivšega poslanca dr. Kaicel-a, in pa poročilu budgetnega odseka o polajšavah pristojbin pri preličenji posojil.

— **Letni somenj šentpavelski v Ljubljani** ni bil tako dobro obiskan, kakor je ta somenj navadno druga leta, deloma zarad slabega vremena — sneženja — deloma zarad druzih bližnjih somnjev, ki so bili na ta dan. Na živinski somenj prignalo se je 1216 glav. Kupčija pa je bila malo pomenljiva, ker so živini, razun pitanih volev, cene sila nizke. — Pa tudi kupčija v drugih strokah bila je malo pomenljiva.

— **Zgradba novega gledališča ljubljanskega.** Ta teden bode zgotovljen tudi drugi načrt za gledišče, katerega delata inženirja Hrasky in Walter pri deželnem odboru; morebiti, da doide tudi še tretji, z Dunaja obljubljen načrt. Po sklepu deželnega odbora bodo načrti za gledališče v pisarni deželnega odbora v prvem nadstropji na ogled razpostavljeni s prihodnjo soboto počenši do ponedeljka popoludne. V ponedeljek popoludne ob 2. pa se zbere posebna enketa strokovnjakov, katere bode poleg deželnega odbora, imenovala c. kr. vlada, mestni magistrat, kranjska hranilnica, gledališko društvo, ki bodo imeli nalogo izreči se o pripravnosti, oziroma nepripravnosti predloženih jim načrtov. Nadjamo se, da se takoj sedaj, dokler je še čas, staknejo vse napake bodi si glede pripravnosti, lepote, varnosti ali tudi višine stroškov, katere ima prizadeti zgradba novega gledališča tako, da ne doživi Ljubljana tako žalostne skušnje, kot je ona, ki se je ravnokar doživela pri letos otvorjenem, krasnem in dragocenem novem dunajskem dvornem gledališči, pri katerem bodo samo neizogibne poprave po sedanjem proračunu stale en milijon goldinarjev, preden pa se poprave zgotovijo znajo se pa stroški narasti tudi na dva milijona. V Ljubljani merimo sicer z vse drugim merilom, gledališčina zgradba ne sme stati več kot 190,000 goldinarjev in nadejamo se, da se ta proračun na škodo dežele nikakor ne bode prekoračil.

— **Veliki dobitek na Taisz-srečko** 100.000 gl. zadela se je na Kranjskem in sicer je bila srečka last bivšega trgovca v Kamniku Nastran-a, kateri jo je zastavil g. Fran Ferlin-u trgovcu v Kamniku. Gospod Ferlin in Nastran sta se poravnala tako, da vsak dobi polovico, t. j. vsak 50,000 gl. — Ker pa Nastran-a zastopnik g. dr. Pirnat zahteva obljubljeno nagrado 10.000 gld., torej stvar še ni konečno dognana.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Hrvatska. — V Zagrebu je minuli teden zopet hudo vršalo, ker je zopet na dan prišla velikanska goljufija. Zagrebškega župana namestnik Kalabar, pred na nič prišli trgovec, bil je ob enem vodja tamošnje zavarovalnice „Croatia“ po imenu. Ta mož je v teku par let izneveril zavarovalnici 14.000 gld., vrh tega pa je izdal ponarejenih menic za naj manj 25.000 gld., — novejša poročila celo trdijo, da je njegovih menic izdanih za 50.000 gld., samo da je med temi tudi nekoliko s pravimi podpisi. Člani zavarovalniškega vodstva imeli so Kalabarja že dalj časa na sumu, da je v zavarovalniški blagajnici primanjkljaja 14.000 gld., pa Kalabar bil je bolan in z boleznijo si je vedno izgovarjal in lagal, dokler ni bila mera polna. Svoje posestvo prepisal je na ženo in zadnji čas preselil se je iz Zagreba v svojo hišo na kmetih, ko vsi prejšnji koraki niso pomagali, obstal je, da je izneveril 14.000 gld. in ponujali so mu tovariši v vodstvu, da se stvar tihoma poravna, ako zastavi zavarovalnici svoje posestva, pa je obstal, da je izdal tudi še več ponarejenih menic, hoteli so ga dejati v zapor, kateremu se Kalabar odtegnil s samoumorom. — Žena umrlega je potem prejeto posestvo prepustila zavarovalnici in je s tem pomirila javnost. — Čudno je res, da je Ogersko-Hrvatska tako bogata velikanskih izneverjenj.

Srbska. — Kralj se še ni odločil za presnovo ministerstva. Čuje se da se ima izdati nov volilni red na podlagi nove ustave, ugiba se samo, ali tega izda kralj sam, ali pa načrt predloži skupčini v posvetovanje in sklepanje.

Romunska. — „Agenze Havas“ poroča z Odese, da bode podpredsednik romunske zbornice koj po njenem sestanku zahteval, da se dene prejšno ministerstvo Bratiano na zatožbo in da se zbere parlamentarna enketa, ki bo imela preiskavati uprave naredbe onega ministerstva.

Bolgarska. — Princesina Clementina, mati knezova vrnila se je nazaj v Sofijo in je bila sijajno sprejeta. Knez in njegova vlada prišli so v nasprotje s sinodo, samoupravno pravoslavno cerkveno oblastjo, zato ker to trdi, da se knez očividno nagibava na katoliško

stran, sinoda pa, kakor se vidi, mnogo bolj gori za ruskega cara, načelnika pravoslavne cerkve, kakor pa za novega, po velevlastih ne pripoznanega kneza Koburškega.

Laška pripravlja nov, zelo izdaten davek na železniške vožne karte.

Papežev konsistorij odložen je zopet do mesca marca. — Časniki poročajo, da kmalu pride na južno Laško ruska carica in da je tam obišče vojvoda Cumberlandski.

Italijansko vojno ministerstvo pripravlja osnovo posebnega ženijskega ravnateljstva za brambo morskih obrežij. Na čelu temu ravnateljstvu bode general Sonnaz. — Italija si jako prizadeva, da bi si pridobila več upliva v orijentu. Sedaj je začela po iztočnih deželah snovati italijanske učilnice. Dotična pogajanja s Turčijo neso imela najboljšega uspeha. Zadnji čas so pa osnovali v Pireji italijansko šolo s šolskim vrtom. V Tunisu tudi hočejo osnovati več novih šol, ne da bi se poprej kaj pogajali o tem.

Nižezemsko. — Kralj Viljem, katerega so že pretekli teden devali na zadni zdihljaj smrtne postelje, je zopet nekoliko okreval in tudi izrek zdravnikov, da je boljšanje zdravja njegovega samo gotovo znamenje bližnji smrti, ga ni ostrašil, zato je pa tudi odločno ugovarjal, da bi se postavilo po ustanovi za slučaj nezmožnosti vladarjeve, določeno vladarstvo.

Ogerska vladna stranka je sklenila, da bode glasovala za vse določbe vojnega zakona, ki se tičejo prostovoljcev. Ravno tako bode nazadnje tudi še popustila terjatev, da bi Ogri imeli teoretični častniški izpit v madjarščini, ker sta se ministerski predsednik in brambeni minister odločno izjavila proti takej doložbi. Ogerska zbornica poslancev bode torej vojni zakon vsprejela v tej obliki, kakor ga je avstrijska. Razločka torej ne bode druzega, kakor da so na Dunaji stvar hitro rešili, v Budimpešti je pa bilo mnogo govorjenja v klubih, odseku in v zbornici.

Ruska. — V prestolnici ruskej se vedno določneje govori, da odstopi minister notranjih zadev grof Tolstoj. Mož tudi ni trdnega zdravja in je poslednja leta bil večkrat zaradi bolezni na dopustu. Šel bi že bil davno v pokoj, da ga ni car vedno odgovarjal. Sedaj pa car nekda nema vanj več tolikega zaupanja, torej je verojetno, da odstopi. Kdor bode njegov naslednik, o tem seveda se še ugiblje.

Ruski listi prorokujejo, da bode razpor bolgarske vlade s škofi imel resne posledice. Narod je zaradi tega jako razburjen in je verojetno, da v kratkem bukne ustaja. Take vesti so se pa zadnja leta večkrat širile o Bolgariji po ruskih glasilih, toda dosedaj se neso obistinile, zatorej imamo prav, če nemamo prave vere v vsa ta prorokovanje.

Egiptska oblastva bila so poslala Sela v Chartum, da bode poročal o tamošnjih odnošajih. Sel se je že vrnil v Suakim, kamor je prišel iz Kartuma v 24 dneh ter je prinesel pismo od ujetega Slatina beja. Izvedel je, da je Lupton v ujetništvu umrl. Po Kartumu se govori, kakor poroča Sel, da so ekvatorijalne pokrajine v rokah Mahdija. O Eminu paši ni mogel nič gotovega izvedeti. Vsi v Kartumu ujeti Evropejci so pa zdravi.

Nemškemu državnemu zboru se je že predložila predloga glede Vzhodne Afrike. Vlada zahteva dva milijona mark za zatiranje trgovine z robi in za varstvo nemških interesentov. Imenoval se bode državni komisar, ki bode imel zvrševati potrebne naredbe. Nemška vlada se bode držala dosedanje kolonijalne politike, katerej je prejšnja leta pritrdil državni zbor. Nemškim podjetnikom v Afriki vlada ne zagotavlja nobenega dobička, temveč jih hoče samo varovati pred napadi.

Z Dunaja. — Državni zbor prične z nadaljevanjem svojega delovanja danes teden dne 30. januarja. Prve seje bodo gotovo manj pomenljive, ker mora pred vsem budgetni odsek končati posvetovanje državnega proračuna, za kar je treba še 6—10 sej, tako da se sme začetek budgetne razprave pričakovati za drugo polovico meseca februarja. — Cesar in cesarica bila sta namenjena s svojim dvorem začetkom februarja preseliti se za nekaj časa v Budin, pa novejši čas nastala je govorica da bi se znal ta odhod odložiti zato, ker se ogerski vseučilišniki pripravljajo razsajati v znamenje nevolje zoper nov vojni zakon.

Že dalj časa vrše se v najvišjih krogih vojaštva posvetovanja, ki so v zvezi z novo vojno postavo in pa z obroženjem vojne z novim orožjem. Ta posvetovanja vrše se večinoma pod predsestvom cesarjevim ali pa gotovo v navzočosti nadvojvoda Albreht-a. —

Minule dni došli so na Dunaj nenavadni gostje: najprej dve črnogorski princesinji, ki potujejo v Petrograd. Malo kasneje pa knez Aleksander Battenberški, ki je osebno prinesel na Dunaj nazaj avstrijske rede svojega umrlega očeta. Cesar in nadvojvodi z nadvojvodicami sprejeli so te goste s posebno pozornostjo in cesar jih je počastil s posebnimi, v ta namen priredenimi obedi.

Cesarjevo ročno pismo do ministra bogočastja določuje, da vprihodnje pristaja škofu krakovskemu dostojanstvo k n e ž o v o in pa naslov „k n e z o š k o f a“.

V krogih nemško-konservativne stranke pričelo je nekako ureti. Lienbacher, Zallinger in nekoliko njihovih pristašev se ne morejo potolažiti, da se je za minulo jesen namenjem shod avstrijskih katolikov odložil do spomladi in trdijo, da se je s tem zopet za negotov čas zavlekel šolski predlog kneza Lichtenstein-a ter zahtevajo, da se stopi proti vladi z odločnem „ali, ali!“ — Tem ojstrim glasovom nasproti spisal je novi Gornjeavstrijski, konservativni državni poslanec dr. Ebenhoch v dveh spisih, v katerih prvim svari pred vsakim nepremišljenim korakom, v drugi pa priporoča vsim nemškim konservatistom, naj se bolj gibajo in pa zveze snujejo. Gotovo je le eno, da ne Lienbacher in ne Zallinger do sedaj

nista pokazala, da bi smela ono žilico, katera vodi do političnih uspehov, ker vedno le brez ozira na neizogibne zapreke tišita z glavo skozi zid.

Dosedanje glasilo nemške konservativne stranke „Vaterland“, — na Dunaji izhajajoč dnevnik — preosnovava se v toliko, da postane nemško glasilo vsih avstrijskih konservativcev.

S Prage. — Minulo soboto dne 19. t. m. imel je deželni zbor češki zadnjo sejo v tej dobi šestletnega zasedanja.

Zanimiva bila je ta doba posebno zato, ker je to prva cela doba, v kateri je polnih šest let delovala česka narodna večina. V zadnji seji zahvalil se je knezoškof, grof Schönborn, cesarskemu namestniku baronu Krauss-u in pa deželnemu maršalu knezu Jurju Lobkovic-u. Nato je deželni maršal Lobkovic izrekel zahvalo deželnemu namestniku, pri tej priliki navedel je predsednik zbornice najbolj pomenljiva dela, katera je zvršil deželni zbor v teku minulih šestih let. Omenjal je obžalovanje nenavzočosti nasprotne stranke.

Ne ravno primerno bilo pa je vedenje mladočeške stranke v zadnji seji in tudi v nekaterih prejšnjih sejah. Izrekoma je vedno očitanje mladočehov bolelo vodjo naroda dr. Rieger-ja, ker dobro previdi, v koliko kvar je narodu češkemu vedno neopravičeno in neosnovano grdenje večine narodnih zastopnikov po govorih in listih mladočeške stranke.

Ves češki narod ima več kot preobilno posla s svojimi nemškimi nasprotniki, — to pa, kar delajo mladočehi, mora konečno peljati do razrušenja sedajne večine državnega zbora. Nekako milo vskliknil je stari dr. Rieger, ako on sprevidi, da je njegovo delovanje narodu v škodo, bode odstopil rad z odra političnega delovanja, — boji se pa in ne dvomi, dá bode početje mladočehov narodu v veliko škodo. Čehi bodo to pač prestali in se bodo zmodrili zopet, ko se prepričajo zlih nasledkov, ali bode pa to mogoče prebiti tudi malemu slovenskemu narodu in pa drugim slovanskim državljanom, — ako sedajna večina državnega zbora propade, to je drugo vprašanje.

In prav v zadnji seji oglasil se je zopet dr. Gregr z očitanjem, kakor bi se bile odobravale Gautsch ove šolske naredbe; poročevalca večina sta sicer prav krepko odbila grdo sumičenje Gregr-jevo, pa vtis je bil splošen ta, da so o tem grdenjem mladočehi že pripravljali agitacijo za prihodne deželnozborske volitve.

Nemško. — Knez Bismark se maščuje zavolj opreščenja profesorja Geffken-a sedaj s tem, da objavlja dopisovanje njegovo in pa baron Roggenbachova, ker sta bila oba naj bolj zaupna prijatelja pokojnega cesarja Friderika. Sedaj Bismark uporablja v svoje namene sicer liberalno „Kölnische Zeitung“, katera rada postreza tudi našim avstrijskim žido-liberalcem. Bismark se nadeja, da s tem objavljenjam ob veljavo spravi Geffkena in Roggenbach-a, zato ker diha iz onega dopisovanja očividno sovraštvo zoper kneza Bismarka in pa enako zoper notranjo, kakor unanjo politiko Bismarkovo, najhujši udarec pa mislijo pristaši Bismarkovi založiti Geffken-u in Roggenbachu s tem razkritjem zato, ker sta se v svojem dosedanjem političnem delovanji oba kazala kot stroga in merodajna pristaša konservativnih načel, v svojem dopisovanji in pa v tesni zvezi s pokojnem cesarjem Friderikom pa se kažeta v svitu največjega liberalizma. Tedaj javnosti pride vendarle na dobro, ako si visoki gospodje pred vsem svetom — perejo umazano perilo.

Francoska. — Zadnjo nedeljo bilo je v parižkem volilnem okraju zopet več volilnih shodov za v dan 27. tm. prihodno nedeljo predstoječo volitev v parlament. Pri enem teh shodov zmagovali so pristaši Boulanger-jevi s toliko silo, da so preprečili zborovanje Jaques-a prijaznih volilcev. V obče pa je konečni izid volitve po vsem negotov, ker volilci velikega mesta so v večjem številu pristopnim agitacijam z gotovim denarjem, in deluje se tudi na obeh straneh z denarjem, ker sploh se sodi, da Boulanger deluje s pomočjo monarhističnega, izrekoma napoleonestičnega denarja, nasprotni in republikanski kandidat Jaques pa je vodja velikih tovarn, ki zapoveduje mnogobrojnemu poslušnemu mu osobju, denarje pa ima na razpolaganje deloma sam, deloma pa mu gotovo prihaja pomoč tudi od sedajne republikanske vlade in pa od bogatih judov, katerim sedajna vlada daje mnogo mastnega zaslužka. Ves svet bode toraj zelo radoveden pričakoval vzida imenitne volitve v prihodno nedeljo.

Žitna cena

v Ljubljani 19. decembra 1888.

Hektoliter: pšenice domače 5 gold. 85 kr. — banaške 7 gold. 32 kr. — turšice 5 gold. 70 kr. — soršice 5 gold 75 kr. — rži 5 gold. 30 kr. — ječmena 4 gold. 39 kr. — vsa 4 gold. — kr. — ajde 4 gold. 22 kr. — ovsa 2 gold. 44 kr. — Krompir 2 gold. 50 kr. 100 kilogramov.

V Kranji 12. novembra.

Hektoliter: Pšenica 6 gold. 18 kr. — Rrž 4 gold. 55 kr. — Oves 2 gold 60 kr. — Turšica 4 gold. 54 kr. — Ječmen 1 gold. 22 kr. — Ajda 4 gold. 22 kr. — Slama 100 kilogr. 1 gold. 60 kr. — Seno 2 gold. — kr. — Špeh 1 kilogr 44 kr.

Odgovorni urednik: Gustav Pirc. — Tisk in založba: J. Blasnikovi nasledniki.